

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT
„ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU**

**Cu titlul de manuscris
C.Z.U: 373.3.091(043.2)**

POSTOLACHI Iulia

**METODOLOGIA FORMĂRII EXCELENȚEI ARTISTICE
A CADRELOR DIDACTICE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR**

Specialitatea 531.01 – Teoria generală a educației

**REZUMATUL
tezei de doctor în științe ale educației**

CHIȘINĂU, 2023

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale „Științe ale Educației”,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Componența Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

1. **AFANAS Aliona**, doctor habilitat în științe ale educației, conferențiar universitar, **președintele comisiei**, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău
2. **GAGIM Ion**, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, **conducător de doctorat**, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți
3. **CIOBANU Lora**, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, **referent oficial**, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți
4. **GOLUBIȚCHI Silvia**, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, **referent oficial**, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău
5. **HUBENCO Teodora**, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, **referent oficial**, Academia de muzică, Teatru și Arte plastice din or. Chișinău

Susținerea va avea loc la **28 septembrie, 2023, ora 14.00**
în cadrul Universității Pedagogice de Stat „I. Creangă”,
blocul de studii nr. 2, Biroul nr. 35(Sediul Școlii Doctorale Științe ale Educației)
str. I. Creangă 1, MD-2069

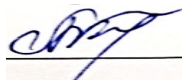
Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate pe pagina web a Universității
Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (www.upsc.md) și pe pagina web a ANACEC
(www.anacec.md).

Rezumatul a fost expediat la 25 august, 2023

Președintele comisiei:

AFANAS Aliona,

doctor habilitat în științe ale educației,
conferențiar universitar

Coordonator științific:

GAGIM Ion,

doctor habilitat în pedagogie,
profesor universitar

Autoare:

POSTOLACHI Iulia

© Postolachi Iulia, 2023

Cuprins

Reperetele conceptuale ale cercetării.....	4
Conținutul tezei.....	9
Concluzii generale și recomandări.....	24
Bibliografie.....	27
Lista publicațiilor autoarei la tema tezei.....	31
Adnotare (română și engleză).....	34

Lista abrevierilor

În limba română:

- EACD - Excelența artistică a cadrelor didactice
- EA - Excelența artistică
- CA - competențe artistice
- CACD - Competențele artistice ale cadrului didactic
- CDE - cadre didactice excelente
- CLA - Competența literar-artistică
- CAP - Competența artistico-plastică
- CC - competența coregrafică
- CT - competența teatrală
- SP - standarde profesionale
- AI - aria intrapersonală
- AS - aria socială
- PCCÎD - procedeul de comparare în cercetare „înainte și după”
- CEA - Componentele excelenței artistice
- LE – Lot experimental
- FPC- Formarea profesională continuă
- USARB – Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

În limba străină:

- UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
- AE- Artistic excellence
- AET- Artistic excellence of teachers
- IA- Intrapersonal area
- SA-Social area

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate rezultă din tendința de renovare permanentă a standardelor profesionale care implică reconsiderarea sistemului național de formare profesională universitară a cadrelor didactice. Preocuparea științifică pentru cercetarea și formarea excelenței artistice a cadrelor didactice rezultă din orientarea învățământului superior pedagogic spre definirea noilor competențe profesionale în acord cu dimensiunile politicilor educaționale: standardele de competențe, curriculum centrat pe competențe etc., generate de provocările actuale ale societății contemporane solicitând consolidarea artistismului pedagogic [25] prin documentele naționale de politici: Codul Educației, Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general, Standardele de eficiență a învățării, Curricula școlară concepută în bază de competențe, (ediția 2018-2019), Metodologia de implementare a standardelor de calificare de către instituțiile de învățământ profesional superior (2020), Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030”, Agenda de Dezvoltare Globală 2030, Standardele de formare profesională a cadrelor didactice care promovează ideea formării excelenței artistice. În contextul problematicii de formare pedagogică se constată, faptul, că deși, în învățământul primar se solicită afirmarea competențelor artistice a profesorilor, la ora actuală excelența artistică este insuficient abordată teoretic, practica educației demonstrând pregătirea insuficientă a cadrelor didactice pentru comunicarea artistică. Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare.

Analiza situației în domeniul cercetării determină perfecționarea semnificativă a metodologiilor de formare profesională, necesare pentru *afirmarea competențelor artistice a cadrelor didactice în învățământul primar* pentru asigurarea confortului psihologic al elevilor mici [28].

Încadrarea temei în preocupările internaționale, naționale, în context inter- și transdisciplinar, prezentarea succintă a rezultatelor cercetărilor anterioare.

La nivel internațional problematica conceptului de *competență*, în general, și a formării competențelor artistice, în special, este tratată de

autorii: N. Chomsky, J. de Vito, X. Roegiers, M. Ionescu, A. Stoica, L. Șoitu, I. O. Pânișoară, L. Iacob, A. H. Леонтьев, A. Ю. Сергиенко etc.

La nivel național: Vl. Pâslaru, T. Callo, V. Goraș-Postică, Gremalschi A., I. Achiri, M. Hadârcă, L. Sadovei, N. Sacoliuc, V. Cojocaru, A. Zbârnea etc. În cercetările privind formarea culturii emoționale a profesorilor M. Cojocaru-Borozan promovează noua direcție de cercetare, Pedagogia culturii emoționale, în contextul căreia abordează un sistem de atitudini integrate în competențe sociale, recunoscute de comunitatea științifică ca și competențe pedagogice care certifică rolul culturii emoționale în asigurarea succesului profesional. Autoarea menționează că în comunicarea pedagogică se transmit conținuturi informaționale și afectiv-atitudinale”. Din aceste considerente deducem, că formarea competențelor artistice a cadrelor didactice ar facilita sporirea nivelului de cultură profesională.

Disciplinele din zona artelor oferă posibilități de formare a competențelor artistice a cadrelor didactice în devenire. E cunoscut faptul, că practica educațională de formare profesională a cadrelor didactice din învățământul primar se confruntă cu incoerențe la nivel teleologic, conținutal și metodologic, situație care a generat **problema cercetării**: formarea excelenței artistice a cadrelor didactice din perspectiva standardelor profesionale. Analizând importanța formării excelenței artistice a cadrelor didactice s-a ajuns la concluzia, că **problema cercetării** rezultă din caracterul oportun, relevanța și complexitatea formării excelenței artistice și necesită soluționarea unor **contradicții** între caracterul presant al promovării excelenței artistice a cadrelor didactice și dificultatea de natură teoretică și metodologică a formării excelenței artistice ale cadrelor didactice din învățământul primar. Deși se înregistrează cercetări privind teoria și praxiologia formării profesionale a cadrelor didactice, totuși acestea vizează dimensiuni particulare și nu un concept științific și praxiologic integrat. Preocupările teoretico-metodologice ale comunității științifice se rezumă la intenția de formulare a unui răspuns competent la întrebările:

- *În ce constă esența științifică a excelenței artistice a cadrelor didactice?*
- *Care ar putea fi componentele Tehnologiei de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice în învățământul primar?*

Scopul cercetării: conceptualizarea teoretică a *exceleței* artistice, elaborarea și validarea experimentală a *Tehnologiei de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar*.

Obiectivele cercetării:

1. Stabilirea fundamentelor epistemologice a excelenței artistice din perspectiva competențelor artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice;

2. Elucidarea specificului formării excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar;

3. Conceptualizarea științifică a Modelului teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice;

4. Elaborarea și validarea experimentală a Tehnologiei de formare a excelenței artistice în contextul formării profesionale continue a cadrelor didactice din învățământul primar;

5. Descrierea etapizată a dinamicii formării excelenței artistice a cadrelor didactice;

6. Formularea concluziilor științifice privind formarea excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar.

Ipoteza cercetării: metodologia formării excelenței artistice ale cadrelor didactice în cadrul învățământului primar poate deveni eficientă dacă: vor fi stabilite fundamentele epistemologice a excelenței artistice din perspectiva competențelor artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice; va fi elucidat specificul formării excelenței artistice ale cadrelor didactice din învățământul primar; va fi conceptualizat științific Modelul teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice în contextul ariei intrapersonale și ariei sociale vizate de valorile excelenței artistice a cadrelor didactice; va fi elaborată și validată experimental Tehnologia de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice care presupune elaborarea curriculumului disciplinar universitar și a suportului metodologic la disciplina „*Abilități artistice ale pedagogului*” și va fi demonstrată experimental evoluția pozitivă a formării competențelor artistice ale cadrelor didactice din învățământul primar.

Metodologia cercetării științifice este susținută de tendințele mondiale de cercetare a sistemului de formare a cadrelor didactice care

înregistrează studii relevante privind formarea competențelor profesionale: teorii, concepții, abordări, modele și concepte generate în contextul științelor educației, promovate în documentele de politici. În calitate de *reper epistemologice pentru cercetarea metodologiei formării competențelor artistice ale cadrelor didactice* au servit:

- conceptul *cultură și cultură artistică* (I. Gagim, M. Cosumov, S. Cristea, Vl. Pâslaru, T. Callo, T. Vianu, L. Blaga, A. Clapatiuc, J. R. Baldwin, S. L. Faulkner, M. L. Hecht, S. L. Lindsley, W. Dilthey, O. Spengler); Concepția de curriculum școlar (Al. Crișan, Vl. Guțu, S. Cemortan);

- conceptul de *exceleță artistică* (Adrie Van der Rest, Sir Brian McMaster, R. Rosenthal, Moore Elliot, M. Volman, Frank van der Duyn, M. Miguéns, L. Harvey, L. Baxter, E. Pașca, A. Г. Переверзев, М. А. Полонская, М. Т. Акрамова);

- conceptul *artistism pedagogic* (Ж. В. Ваганова, О. С. Булатова, Л. М. Можейко, Л. Н. Куликова, В. А. Комаров, Л. М. Александрова, Т. С. Тюменева, С. Д. Якушева, А. В. Зюзина);

- conceptul de *competențe profesionale ale cadrelor didactice* (Э. В. Шачкова, С. Ю. Егорова, Т. В. Надолинская) și *competențe artistice* (Л. А. Еремизина, А. В. Гриценко, Н. В. Беспалова etc.);

- termenul de *referențial profesional al cadrelor didactice* (Vl. Pâslaru, I. Negură, L. Papuc);

- *teoriile privind competențele artistice* (L. Ciobanu, A. Bejan, T. Hubenco, J. Piaget, M. Golu, M. Fonta, N. Mitrofan);

- *teoriile cunoașterii potențialului biopsihic al școlarului mic* (M. Borozan, L. S. Vâgotski, A. V. Zaporojet, Ed. Claparede, F. Bejan);

- *teorii cu privire la debutul și adaptarea școlară* (D. B. Elconin, M. Lisina, A. Coașan, E. Crețu, J. Racu, S. Chirilenco);

- *teoriile conținuturilor integrate* (J. Bruner, J. Dewey, C. Cucuș);

- *standarde de formare profesională a cadrelor didactice* (Vl. Guțu, E. Muraru, O. Dandara);

- *sistem de competențe pedagogice și competențe profesionale* (L. Ciobanu, Iu. Postolachi [5,47], V. Chiș, T. Pușca);

- *Cadrul conceptual și metodologic al profesionalizării cadrelor didactice și noua direcție de cercetare –Teoria și metodologia profesionalizării cadrelor didactice (Al. Afanas, 2023) etc.;*

Drept surse ale cercetării au servit documente de stat (Codul Educației) și acte normative (planuri de studii, programe analitice, manuale școlare, curricula).

Sinteza și justificarea metodologiei de cercetare științifică se conturează în contextul problemei complexe de cercetare, a diversității domeniilor științifice de cercetare prin proiectarea și aplicarea unui sistem de metode de investigație: metoda bibliografică, conversația, observația, chestionarul, experimentul pedagogic, prelucrarea matematică a datelor cercetării experimentale.

Rezultate științifice principale ale cercetării:

- stabilirea fundamentelor epistemologice ale excelenței artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice;
- sistematizarea conținutului ideatic privind relevanța competențelor artistice în contextul standardelor profesionale;
- conceptualizarea științifică a Modelului teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice;
- descrierea excelenței artistice în termeni de competențe artistice specifice profesiei didactice;
- precizarea factorilor determinativi ai formării excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar;
- crearea noilor cunoștințe în domeniul Pedagogiei universitare prin definirea și extinderea semnificației noțiunii de excelență artistică a cadrelor didactice, a profilului artistic al cadrelor didactice;
- identificarea valorilor excelenței artistice și formularea concluziilor științifice privind formarea excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar;
- contribuția teoretico-praxiologică la dezvoltarea curriculumului pedagogic universitar prin integrarea conținuturilor specifice formării excelenței artistice;

- elaborarea și validarea experimentală a Tehnologiei de formare a excelenței artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar.

Rezultatele experimentale obținute în cercetarea teoretico-aplicativă **au contribuit la soluționarea problemei științifice importante** ce rezidă în elaborarea și implementarea în practica educației elevilor mici a *Tehnologiei de formare a excelenței artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar*. Concluziile cercetării pot fi utilizate în reconsiderarea concepțiilor existente cu privire la sistemul de formare profesională a cadrelor didactice.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat prin cercetări experimentale, realizate cu studenții din cadrul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți prin intermediul disciplinei *Managementul activităților teatrale. Abilități artistice ale pedagogului*, Ciclul I – studii superioare de licență și a cadrelor didactice prin implementarea fundamentelor teoretico-aplicative, reprezentate de *Modelul teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice și de Tehnologia de formare a excelenței artistice în contextul formării profesionale continue a cadrelor didactice din învățământul primar*, prin participarea la conferințe naționale și internaționale, publicarea materialelor, a notelor de curs și realizarea activităților cu studenții, cadre didactice.

Publicațiile la tema tezei: 16 lucrări științifice: [32], [33], [34], [35], [36], [37], [38], [39], [40], [41], [42], [43] [44], [45], [46], [47].

Volumul și structura tezei: introducerea, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, surse bibliografice și anexe.

Concepte-cheie: excelență artistică, competențe artistice, artistism, valori ale excelenței artistice.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea include o sinteză de idei științifice privind actualitatea temei și importanța temei de cercetare, descrierea situației în domeniul de cercetare și descrierea problemei investigației, scopul și obiectivele cercetării, metodologia de cercetare, implementarea și aprobarea rezultatelor cercetării, volumul și structura tezei.

Capitolul 1. „Premise teoretice privind excelența artistică a cadrelor didactice” prezintă evoluția conținutului științific al termenului de excelență artistică, a competențelor artistice în referențialul profesional al cadrelor didactice. Conținutul științific al capitolului dezvoltă evoluția actuală a sistemului de formare profesională a cadrelor didactice demonstrând relevanța excelenței artistice în contextul standardelor profesionale ale cadrelor didactice din învățământul primar. Evoluția semnificațiilor științifice ale termenului de excelență artistică, care a apărut pentru a descrie gradul înalt de perfecțiune într-un domeniu de activitate și s-a dezvoltat prin evidențierea celor mai relevante caracteristici ale persoanelor ce reprezintă anumite profesii (ale cadrelor didactice din învățământul primar, în cazul nostru), se afirmă prin performanțe superioare, dezirabile și excepționale.

Prezentarea diverselor abordări (filosofică, psihologică, pedagogică, sociologică) debutând cu analiza definițiilor din dicționare a condus la constatarea privind dezvoltarea termenului de excelență artistică dinspre calitatea personală, spre competențe profesionale artistice, afirmate în mediul profesional prin valori (de natură cognitivă, de natură psihomotrică și afectivă). Elucidarea categoriilor științifice principale (excelență artistică și competențe artistice) prin examinarea semnificațiilor atribuite conceptelor vizate în literatura de domeniu constituie esența conținutului capitolului. Descoperirea celor mai semnificativi autori și abordări științifice arată necesitatea studierii pertinente a excelenței artistice în contextul standardelor profesionale ale cadrelor didactice din învățământul primar, în raport cu care documentele de politici ale educației formulează cerințe înalte din perspectiva provocărilor societății cunoașterii.

Investigarea evoluției conceptului în dicționare permite constatarea unor variate contexte în care apare termenul *excelența artistică*. Acesta apare inițial cu semnificația de calitate general umană, evoluând până în prezent ca și termen profesional, utilizat în abordări privind profesionalizarea. Spre exemplu, în *Scribner Dictionary* (1986) citez: „excelența este nivelul perfect și cel mai înalt de manifestare a talentelor”; „domeniu în care personalitatea realizează activități la nivel superior”.

În accepțiunea filosofică *exceleța* vizează o întreagă procesualitate prin care omenirea își extinde zona de existență (I. Kant, G. W. Hegel, M. Fonta, L. Blaga). Din perspectivă psihologică *exceleța artistică a cadrelor didactice* are un impact profund asupra evoluției în cariera pedagogică (I. Gagim, J. Piaget, P. I. Galperin, L. S. Vâgotski, S. L. Rubinștein). *Competența artistică* este o resursă de stimulare a procesului de formare-dezvoltare permanentă a cadrelor didactice (I. Gagim, M. Cosumov, M. N. Scatkin, M. A. Danilov, S. Cristea, I. Nicola). În literatura de specialitate se atestă puncte de vedere variate privind exceleța artistică și competențele artistice, abordate ca dimensiuni de personalitate formate în procesul pregătirii profesionale (M. Borozan, T. Hubenco, D. Salade, L. Ciobanu, Al. Afanas, G. Mialaret, G. De Landsheere, I. Jinga, M. Călin). *Competențele artistice* se formează prin valorificarea conținuturilor curriculare. Din punctul de vedere al autoarei O. Borș (2017), *profilul de competență artistică a cadrelor didactice* este un construct ce descrie complexul de cunoștințe, abilități și atitudini necesare pentru profesia didactică. Profesorul ideal este empatic, adaptabil, creativ (pedagogic), cu abilități de comunicare, integru, cu competențe digitale, dornic să învețe continuu, incluziv, respectă pe fiecare, curios, dăruit profesiei, cu respect față de profesie, autentic, responsabil, colaborativ, iubește copiii, centrat pe nevoile elevilor și etic (în ordinea mențiunilor) [Apud, 34, p. 2].

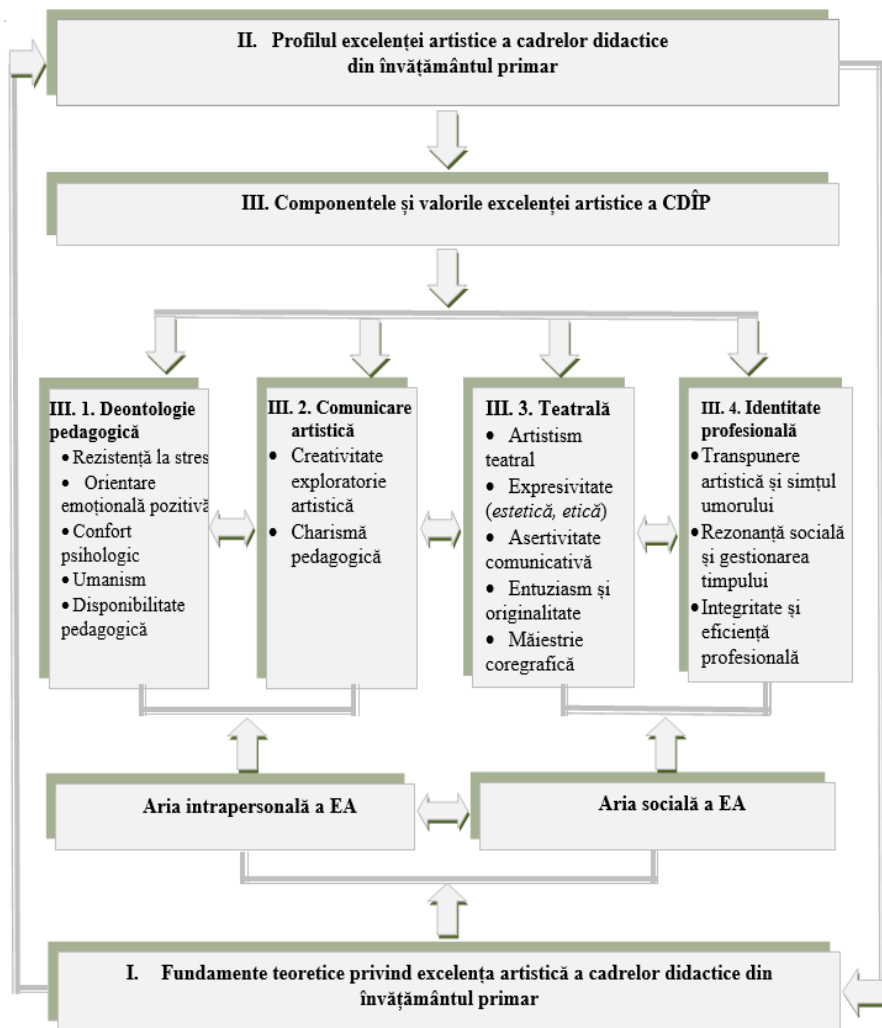
Urmare a studierii literaturii de specialitate, remarcăm: *exceleța artistică a cadrelor didactice* include competențele artistice, cultura emoțională și competențele profesionale. Din punctul nostru de vedere, cadrul didactic din învățământul primar posedă exceleța artistică atunci când întrunește competențele artistice circumscrise de cultura emoțională și demonstrează competențele profesionale. Cercetătorul Vl. Pâslaru mărturisește comunității pedagogice: „valorile sunt lucrurile și ființele semnificative individului și grupurilor umane. Deducem, că nu doar conținuturile educaționale sunt valori, dar și obiectivele educaționale, modalitatea valorificării conținuturilor pentru a atinge obiectivele, metodologiile educaționale și finalitățile (competențe, trăsături de caracter și comportamente) apreciate ca valori [18, p. 112].

Problematica ce se conturează în acest context se referă la prezența în literatura pedagogică a unor incertitudini de natură conotativă a spectrului de semnificații ale termenului excelență artistică și ale competențelor artistice. Această situație epistemică a condus la studiul orientărilor științifice în evoluția conceptului de excelență artistică și a competențelor artistice necesare pentru formularea unei noi definiții din perspectiva preocupărilor cadrelor didactice, reieșind din condițiile crizei mondiale a educației, în general, și a crizei valorilor, în special. Din punctul nostru de vedere, excelența artistică reflectă sistemul calităților personale și sociale ce permit afirmarea personalității cadrului didactic, manifestate în proiectele de viață asumate, orientate spre autorealizarea potențialului individual ce asigură formarea identității și validarea socială a integrității, a autorității și a individualității personale [36, p. 46].

În capitolul ce urmează propunem descrierea *Modelului teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar* conceptualizat prin determinarea conținutului științific. Formarea profesională continuă este menită să dezvolte competențele necesare realizării multiplelor roluri profesionale, funcții și atribuții organizaționale nou-apărute [1, p. 63].

Capitolul 2. „Repere conceptuale și metodologice ale formării excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar” include considerațiile metodologice cu privire la formarea excelenței artistice în contextul standardelor profesionale ale cadrelor didactice. *Excelența* este utilizată frecvent în mod analogic cu termenul de calitate (standarde „ridicate”).

Demersul de transfigurare a valorilor în conținutul unui nou model conceptual al excelenței artistice și descrierea competențelor artistice specifice constituie rezultatul căutărilor actuale ale cercetătorilor din domeniu privind modelele excelenței artistice a cadrelor didactice care au facilitat evidențierea principalelor valori profesionale reflectate în *Modelul teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar*, organizat în două arii prioritare reprezentate de valorile excelenței artistice. Caracteristicile EA reflectă unele dintre capacitățile integrate în profilul cadrelor didactice (Figura 1.) [47].

Figura 1. Modelul teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar

Capitolul trei constituie contextul în care descriem datele de la etapa de constatare, în care au fost stabilite particularitățile exprimării artistice a cadrelor didactice în învățământul primar. În continuare vom prezenta *Tehnologia de formare a excelenței artistice în contextul pregătirii profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar* și valorile medii

comparate ale excelenței artistice a cadrelor didactice obținute la etapa de control a experimentului pedagogic.

Capitolul 3. „Praxiologia formării profesionale a excelenței artistice a cadrelor didactice” elucidează demersul experimental al cercetării excelenței artistice a cadrelor didactice în contextul standardelor profesionale. Rezultatele investigației teoretice și problematica complexă a cercetării excelenței artistice a cadrelor didactice au determinat concepția cercetării experimentale, realizată în perioada 2018-2020.

Demersul experimental privind evaluarea gradului de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice s-a axat pe implicarea a două categorii de subiecți în etapele experimentului pedagogic: studenți pedagogi, în procesul de formare inițială (ciclul 1) și cadre didactice, participante la cursurile de formare continuă în cadrul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. Realizarea experimentului pedagogic a avut loc prin respectarea celor trei etape clasice – *de constatare, formare, control* – și implicarea grupului de cercetare în cadrul etapelor, respectând principiile tehnicii „înainte și după”.

În scopul determinării nivelului *excelenței artistice a cadrelor didactice (EACD)*, a fost inițiată o cercetare empirică pentru realizarea **obiectivelor**: (a) delimitarea valorilor prioritare ale studenților pedagogi; (b) stabilirea componentelor excelenței artistice a studenților pedagogi; și (c) măsurarea nivelurilor excelenței artistice la studenți pentru *aria intrapersonală și aria socială (AI și AS)*. În conformitate cu obiectivele formulate, cercetarea a fost concepută cu **scopul** de a aprecia domeniile excelenței artistice și sistemul valorilor relevante contemporaneității subscrise acestora din perspectiva studenților pedagogi.

Instrumentul de cercetare a vizat procedeul de comparare în cercetare „înainte și după” a valorilor selectate din literatura pedagogică și corelate cu valorile promovate în documentele de politici în educație:

integritate	rezonanță socială	simțul umorului
rezistență la stres	charismă pedagogică	creativitate artistică
entuziasm	artistism teatral	disponibilitate
eficiență	transpunere artistică	pedagogică
confort psihologic		umanism

originalitate

creativitate
exploratorie

cultură psihofizică

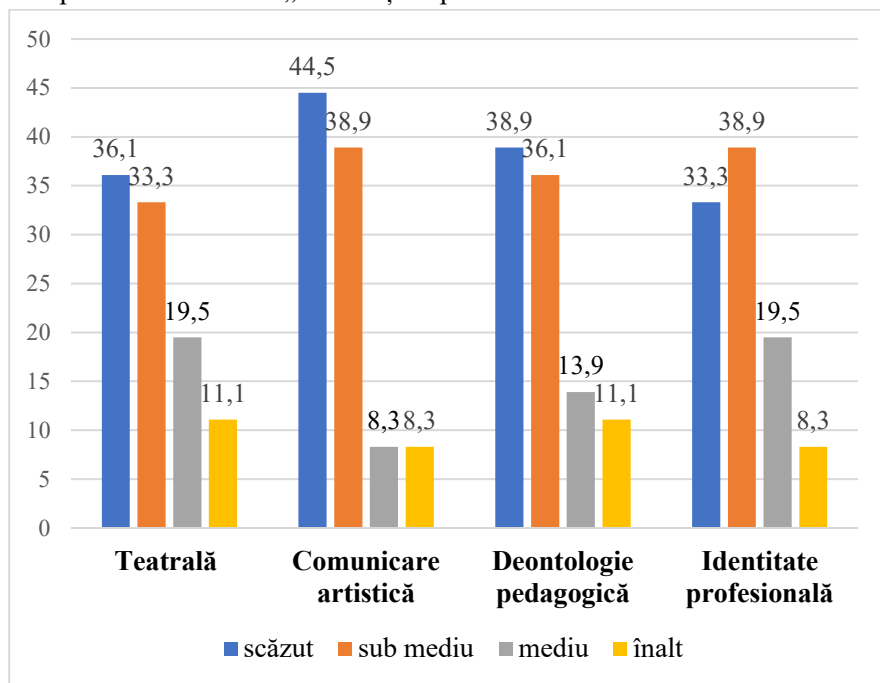
cultură coregrafică

Studentii pedagogi au fost îndemnați să selecteze dintre valorile prezentate în chestionar cele mai importante din punctul lor de vedere, descriindu-și astfel prioritățile valorice. În cercetarea experimentală au fost antrenați 284 subiecți, dintre care 104 studenți și 180 cadre didactice. Studiarea acestora este importantă pentru că studenții pedagogi sunt un predictor puternic al unei game largi de comportamente și pentru a anticipa probleme profesionale. Designul cercetării a fost conceput prin elaborarea instrumentarului necesar în scopul determinării nivelului de formare a valorilor excelenței artistice a studenților pedagogi și a gradului de pregătire metodologică a cadrelor didactice pentru formarea excelenței artistice în conformitate cu exigențele societății contemporane.

Tabelul 1. Structura eșantionului cercetării

Categorie grup	Total	Anul de realizare	Nr. de subiecți per an/ Caracteristici		Metode de cercetare
Studenți	104	2018	36	PE21Z, PP21Z, PP22Z	Chestionar de evaluare a valorilor excelenței artistice a studenților pedagogi (Anexa 6).
		2019	20	PE21Z, PP21Z, PP22Z	
		2020	48	PP31R, PP32R, PP33R	
Profesori școlari	180	2020	61	PÎP F/ Specialitatea „Pedagogie în învățământul primar”, Modulul „Didactica specialității”.	Test de autoevaluare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar.
		2021	119	Specialitatea „Pedagogie în învățământul primar”, Modulul „Didactica specialității”.	

La etapa cercetării experimentale a fost implicat un singur eșantion de cercetare alcătuit din studenți și profesori, deoarece disciplina „*Abilități artistice ale pedagogului*” se predă un semestru fiind utilizat procedeul de comparare în cercetare „înainte și după”.

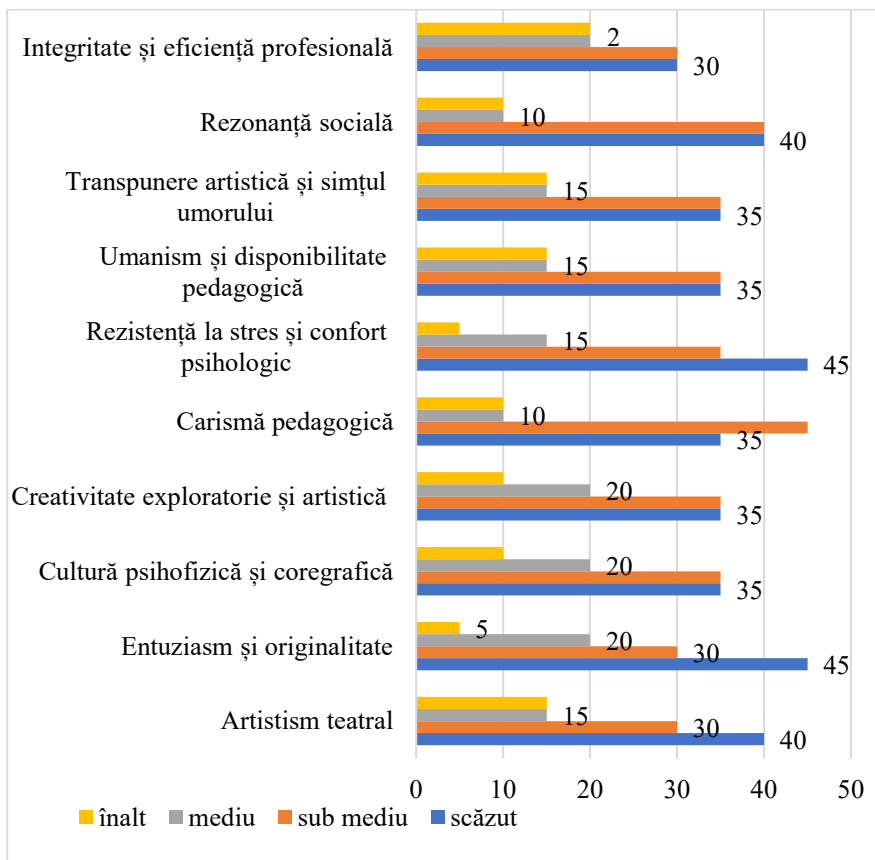

Figura 2. Niveluri ale excelenței artistice a studenților: componentele EA, anul 2018

Pentru nivelul înalt, studenții pedagogi atribuie o mare importanță componentei teatrale (11,1%), deontologie pedagogică (11,1%) și mai puțin comunicării artistice (8,3%), identității profesionale (8,3%). Nivelul mediu: componenta teatrală (19,5%), identitate profesională (19,5%), deontologie pedagogică (13,9%), comunicare artistică (8,3%). Nivelul sub mediu: comunicare artistică (38,9%), identitate profesională (38,9%), deontologie pedagogică (36,1%), componenta teatrală (33,3%).

În Figura 3.4. prezentăm rezultatele EA a studenților: *valori* în anul 2019 cu 20 de studenți.

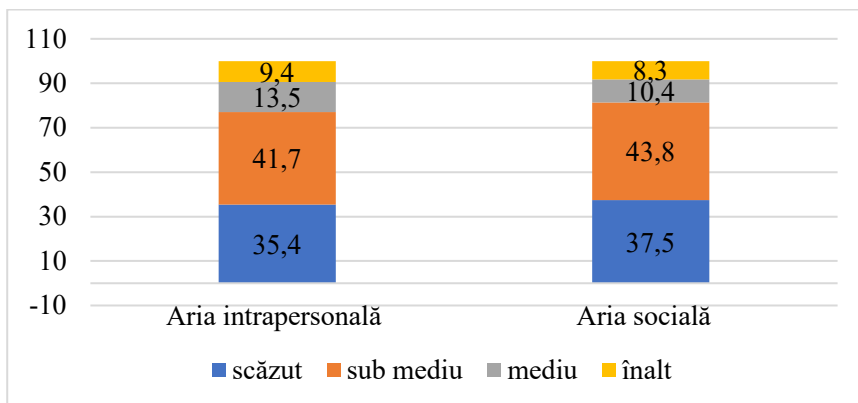

Figura 3. Rezultatele excelenței artistice a studenților: valori, anul 2019

Constatăm experimental o motivație susținută a studenților pedagogi pentru rezistența la stres și confort psihologic (45,0%), entuziasm și originalitate profesională (45,8%).

Activitatea artistică și creativă conține informație și saturație emoțională, face trecerea cadrului didactic la un nivel superior de afirmare artistică și pedagogică.

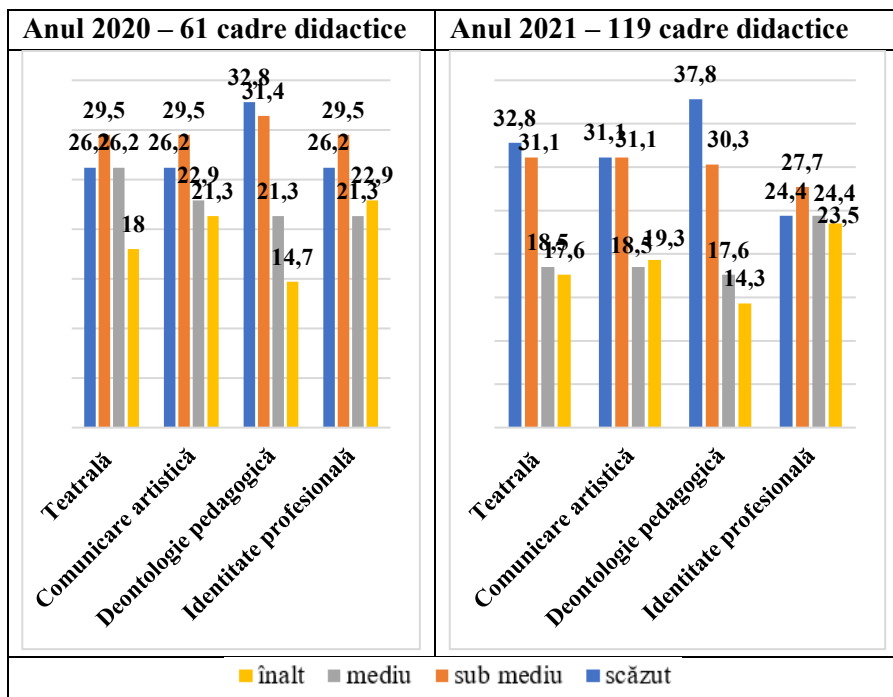

Figura 4. Ariile de exprimare a excelenței artistice la studenți: *aria intrapersonală și aria socială, anul 2020*

Referindu-ne la ariile de exprimare a excelenței artistice, constatăm un număr mic de studenți plasați la nivel înalt atât pentru aria interpersonală (9,4%), cât și pentru aria socială (8,3%). Or, se observă progresul la nivelul scăzut și sub mediu pentru ambele arii de exprimare a excelenței artistice. Evidente dificultăți descoperim la analiza pertinentă a datelor experimentale pentru fiecare dintre valorile excelenței artistice ale studenților și profesorilor. Cele mai semnificative impedimente în afirmarea excelenței artistice a studenților pentru aria socială se reflectă în rezultatele privind charisma pedagogică. Valori mai înalte au demonstrat profesorii la indicatorul artistism teatral. Interesant este faptul, că entuziasm și originalitate mai înaltă au demonstrat totuși, studenții.

În continuare prezentăm rezultatele etapei de constatare a experimentului pedagogic, organizat în perioada anilor 2020-2021 pe un eșantion de 180 de profesori din cadrul cursurilor de formare continuă la programul „Pedagogie în învățământul primar”, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (USARB). Scopul a vizat evaluarea nivelurilor de EA a cadrelor didactice de la cursurile de formare profesională continuă, USARB.

Prezentăm nivelurile excelenței artistice a cadrelor didactice prin componente în Figura 5. Tabloul de analiză prezintă pentru anul 2020 – 61 de profesori școlari și în 2021 -119 profesori.

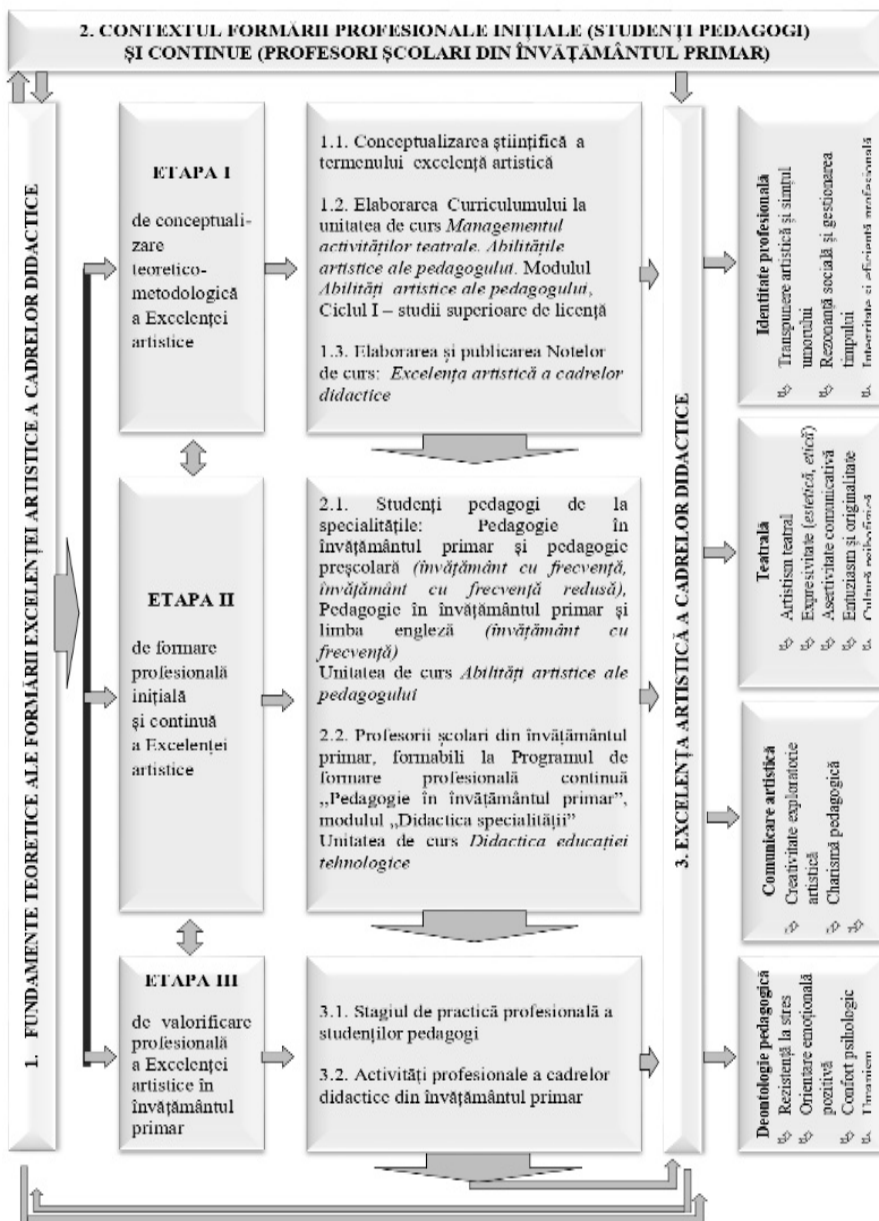

Figura 5. Niveluri ale excelenței artistice a cadrelor didactice: componente

În acest sens, constatăm că nivelul scăzut și nivelul sub mediu este ridicat față de nivelul înalt și mediu.

Examinarea atentă a datelor experimentale permite deducția că, la etapa de constatare, există diferențe între nivelul scăzut, fiind mai ridicat față de nivelul înalt și nivelul mediu mai mic decât nivelul sub mediu, fapt ce ne-a sugerat proiectarea activităților de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice în cadrul cursurilor de formare profesională continuă la programul „Pedagogie în învățământul primar”, USARB [34, p.175-181].

Pornind de la rezultatele înregistrate la etapa de constatare și de la înțelegerea profundă a elementelor componente ale Modelului teoretic al excelenței artistice ale cadrelor didactice din învățământul primar, prezentate în capitolul 2, și având la bază componentele și valorile excelenței artistice a CDÎP (deontologie pedagogică, comunicare artistică, teatrală, identitate profesională), se impune necesitatea creării unei *Tehnologii de formare a Excelenței artistice a cadrelor didactice*.

Figura 6. Tehnologia de formare a exceleenței artistice a cadrelor didactice

Implementarea *Tehnologiei de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice* în cadrul programelor de formare inițială (cu studenții) și continuă (profesorii) **s-a realizat în trei etape:** de conceptualizare teoretico-metodologică a EA, de formare profesională inițială și continuă a EA, de valorificare profesională a EA în învățământul primar.

Pentru cadrele didactice au fost elaborate modele de proiecte ale activităților educative pentru elevii claselor primare la disciplina *Educația tehnologică (curs practic)*. *Didactica educației tehnologice*; au fost organizate cursuri pentru formarea continuă la disciplinele *Educația tehnologică (curs practic)*. *Didactica educației tehnologice*, valorile excelenței artistice fiind incluse ca unități de conținut în curriculumul unitatea de curs respectivă și la *Managementul activității teatrale*. *Abilități artistice ale cadrelor didactice*. Unitatea de curs *Managementul activităților teatrale*. *Abilitățile artistice ale pedagogului* este o disciplină de specialitate, orientată spre formarea valorilor excelenței artistice la studenți.

Produsele curriculare (curriculumul unității de curs și notele de curs) au stat la baza realizării etapei următoare din cadrul *Tehnologiei de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar*.

Etapa II. Formarea profesională inițială și continuă a excelenței artistice a inclus activități didactice universitare, realizate cu studenții pedagogi și profesorii școlari de la cursurile de formare profesională continuă, la unitățile de curs universitare *Managementul activităților teatrale*. *Abilitățile artistice ale pedagogului*, *Educația tehnologică (curs practic)*. *Didactica educației tehnologice*, pentru studenții pedagogi și în cadrul formării inițiale și în programele de formare profesională continuă la modulul *Didactica specialității (unitatea de curs Didactica educației tehnologice)*. *Obiectivele formării profesionale a cadrelor didactice*, definite prin cunoaștere-aplicare-integrare, au susținut traseul de formare a excelenței artistice prin care formabilii au acumulat cunoștințe privind excelența artistică. *Tehnologia didactică* adoptată pentru necesitățile experimentului vizează formarea profesională continuă a cadrelor didactice realizată prin instruirea tradițională (face-to-face) și prin învățarea mixtă (blended learning), care reprezintă un model de formare în care au fost combinate: instruirea tradițională (face-to-face), realizată prin prelegeri și ore practice

interactive; activitatea de învățare independentă a cadrelor didactice (cu utilizarea TIC), (self-study learning) și învățarea colaborativă (online collaborative learning) [4].

Aplicațiile și exercițiile practice în cadrul orelor de curs și ale seminarelor au constituit oportunități de aplicare în practică a cunoștințelor teoretice însușite de formabili pentru consolidarea competențelor profesionale.

Etapa III. Valorificarea profesională a Excelenței artistice în învățământul primar – se descrie prin stagiul de practică profesională a studenților pedagogi și prin activitatea profesională a cadrelor didactice din învățământul primar.

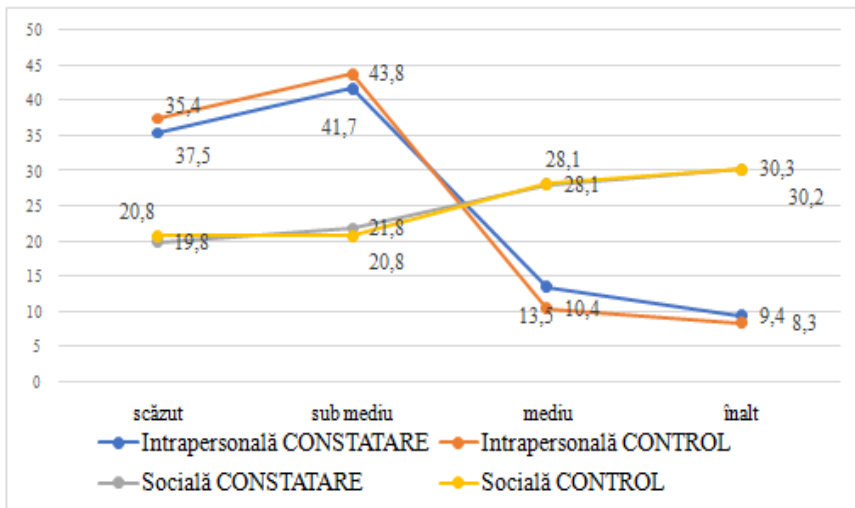
Stagiul de practică profesională a studenților pedagogi s-a valorificat prin conferințe de inițiere și de totalizare, prin elaborarea și realizarea proiectelor didactice zilnice, asistențe la ore a cadrelor didactice-mentori din instituția de aplicație în învățământul primar. În procesul de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice au fost valorificate strategii ale dezvoltării gândirii critice, cu un pronunțat caracter interactiv: metode bazate pe experiență (reală și simulată); observarea sistematică și independentă, studiul de caz, metoda anchetei, incidentul critic etc.

Activitățile curriculare din cadrul planurilor de învățământ de la ciclul I, licență și cele de formare profesională continuă au condus la dezvoltarea comportamentelor specifice excelenței artistice, subiecții implicați în cercetare demonstrând *deontologie pedagogică* (rezistență la stres, orientare emoțională pozitivă, confort psihologic, umanism, disponibilitate pedagogică), *teatrală* (artistism teatral, expresivitate (*estetică, etică*), asertivitate comunicativă, entuziasm și originalitate, cultură psihofizică, măiestrie coregrafică), *comunicare artistică* (creativitate exploratorie artistică, charismă pedagogică), *identitate profesională* (transpunere artistică și simțul umorului, rezonanță socială și gestionarea timpului, integritate și eficiență profesională).

După implementarea *Tehnologiei de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice*, am realizat ultima etapă a experimentului pedagogic și am obținut valorile medii comparate ale excelenței artistice ale cadrelor didactice. Măsurările experimentale s-au realizat separat pentru fiecare grup de

subiecți în vederea stabilirii nivelurilor: scăzut, sub mediu, mediu, înalt în baza valorilor excelenței artistice ale studenților.

În cercetarea experimentală, continuăm cu Figura 7, care reflectă valorile excelenței artistice pentru ariile: *intrapersonală și socială* în anul 2020 cu 48 de studenți.

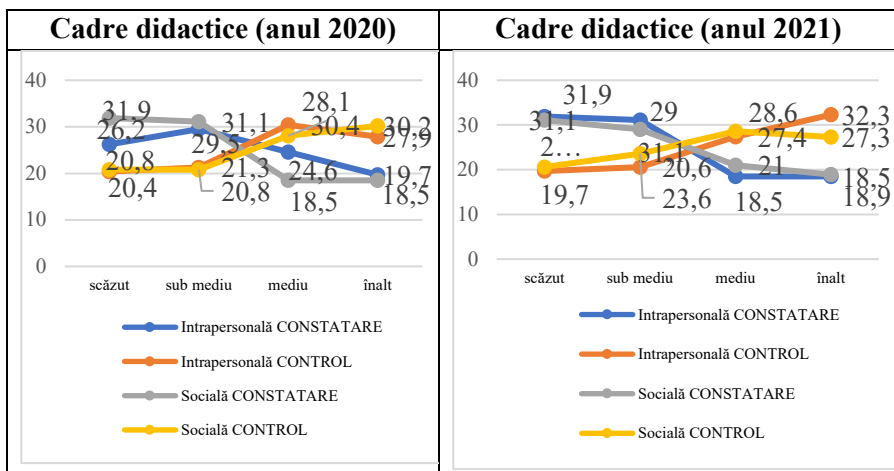

Figura 7. Ariile excelenței artistice: *intrapersonală și socială*, anul 2020

În plan comparativ, se constată o dinamică pozitivă la etapa de control. Aria socială are o pondere mai mare asupra excelenței artistice a studenților și au sporit gradul de conștientizare de către studenți a ariilor intrapersonală și socială.

Putem afirma că la etapa de control rezultatele pentru nivelul înalt și mediu sunt mai mari vis-a-vis de nivelul sub mediu și scăzut, care scade atât pentru anul 2020 cât și pentru anul 2021.

Figura 8 situează ariile excelenței artistice ale cadrelor didactice: *intrapersonală și socială* pentru etapele de constatare și control, anii 2020 și 2021.

Figura 8. Ariile excelenței artistice ale cadrelor didactice: intrapersonală și socială, etapele de constatare și control

Datele experimentale obținute din implementarea *Tehnologiei de formare a excelenței artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar* au confirmat ipoteza cercetării fiind demonstrată experimental dinamica pozitivă a formării excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI:

1. Cercetarea aprofundată a literaturii pedagogice a determinat unele incoerențe în definirea conceptului principal al cercetării – excelența artistică a cadrelor didactice. În contextul cercetării teoretico-experimentale *am recurs la conceptul excelență artistică care în literatura de domeniu reprezintă un set de competențe artistice necesare profesorilor pentru afirmarea deontologică a profesionalismului bazat pe artistismul pedagogic* în educația elevilor mici. Prin realizarea obiectivelor cercetării *a fost stabilită relevanța excelenței artistice* în contextul standardelor profesionale *a cadrelor didactice din învățământul primar* (Cap.1; 1.2).

2. Din perspectiva obiectivelor cercetării, *a fost descrisă evoluția conținutului științific a excelenței artistice și a competențelor artistice în referențialul profesional al cadrelor didactice*, fiind demonstrată științific valoarea excelenței artistice în sporirea culturii profesionale a cadrelor didactice accentuându-se relevanța competențelor artistice în contextul

standardelor profesionale ale cadrelor didactice din învățământul primar. ***S-a demonstrat științific că profesorii care au bine formate valorile excelenței artistice*** exprimă eleganța deontologică a conduitei pedagogice, se afirmă prin actualizarea permanentă a atitudinilor artistice, a culturii și a succesului profesional (Cap.1; 1.1).

3. În contextul problematicii generate de importanța și dificultățile formării excelenței artistice prin cercetare teoretică, procedeul ***de investigare a determinat fundamente epistemologice privind excelența artistică a cadrelor didactice***, descrise prin variate abordări științifice fiind evidențiate valorile prioritare ale excelenței artistice (Cap. 1, 1.1; 1.2).

4. ***Caracteristicile esențiale ale excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar a generat nevoia precizării valorilor specifice*** (integritate, rezistență la stres, entuziasm, eficiență, confort psihologic, originalitate, rezonanță socială, charismă pedagogică, artistism teatral, transpunere artistică, creativitate exploratorie, cultură coregrafică, simțul umorului, disponibilitate pedagogică, umanism), necesare pentru proiectarea și realizarea demersului experimental (Cap. 2; 2.1).

5. Diversitatea de interpretări științifice a valorilor excelenței artistice a cadrelor didactice, studiul evolutiv al termenului de excelență artistică și a competențelor artistice, al modelelor excelenței artistice în opinia cercetătorilor de domeniu ***a condus la elaborarea științifică și valorificarea în practica universitară a Modelului teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar***, structurat în baza valorilor excelenței artistice. Una din caracteristicile universului valoric al excelenței artistice a cadrelor didactice este profunzimea interpretării experiențelor profesionale prin reflecții pedagogice (Cap. 2, 2.2).

6. Proiectarea și realizarea ***experimentului pedagogic*** asupra unui eșantion reprezentativ de subiecți, constituit din studenți pedagogi și profesori școlari ***a contribuit la formularea unor concluzii științifice ce au evidențiat importanța excelenței artistice a cadrelor didactice din perspectiva standardelor profesionale din învățământul primar***. Pentru realizarea cercetării, ***a fost implementată Tehnologia de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar*** care a permis dezvoltarea etapizată a valorilor excelenței artistice. Comunicarea

artistică a cadrelor didactice cu elevii din învățământul primar creează premise pentru valorificarea conținuturilor informaționale și a celor afectiv-atitudinale stimulând dezvoltarea sensibilității pedagogice și a inteligenței emoționale a elevilor. Afirmarea competențelor de comunicare artistică este interpretată în cercetare din punctul de vedere al integrității exprimării limbajului verbal, para- și nonverbal care se dezvoltă eficient în procesul educațional din învățământul primar (Cap. 3; 3.1).

7. La etapa de formare din cadrul experimentului pedagogic a fost elaborată și validată experimental ***Tehnologia de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice, fondată teoretic prin Modelul teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice.*** Analiza comparativă a datelor experimentale, la etapa de control, a valorificat eficient acțiunile de elaborare a resurselor curriculare (note de curs pentru studenții pedagogi) și acțiunile de formare a valorilor excelenței artistice ale cadrelor didactice. Au fost evidențiate valorile excelenței artistice a cadrelor didactice care au facilitat descrierea nivelurilor de formare a excelenței artistice a studenților pedagogi și a profesorilor școlari. Soluția cercetării ***problemei științifice rezidă în determinarea semnificației științifice a excelenței artistice a cadrelor didactice*** în cadrul Modelului teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar și planificarea și implementarea Tehnologiei de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice care a asigurat dinamica pozitivă a valorilor experimentale constituind dovada eficacității acestora (Cap. 2, 2.1.; 3, 3.2; 3.3).

RECOMANDĂRI:

Cercetătorilor în domeniu: cercetarea pedagogică a valorilor excelenței artistice a cadrelor didactice și valorizarea acestora prin intermediul altor modele ale excelenței artistice;

Actori/Cadre didactice universitare: valorificarea la nivel universitar a Modelului teoretic al EACD și a Tehnologiei de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar;

Cadre didactice: implimentarea activităților curriculare de dezvoltare personală din perspectiva excelenței artistice;

Studenților pedagogi: valorificare excelenței artistice prin autoeducare și autoformare.

BIBLIOGRAFIE

Limba română

1. AFANAS, A. Teoria și praxiologia formării profesionale continue a cadrelor didactice. În: *Rezumatul tezei de doctor habilitat în științe ale educației*. Chișinău, 2022, p. 29. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2022/58667/aliona_afanas_abstract.pdf
2. ANDRIȚCHI, V. Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general din perspectivă constructivistă. In: *Orientări axiologice ale constructivismului în educația modern*. Conferință științifico-practică cu participare internațională. 31 ianuarie - 1 februarie 2020. Chișinău: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2020, pp. 7-11. ISBN 978-9975-76-299-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/97039
3. BACIU, S. *Paradigma managementului calității în instituțiile de învățământ superior*. Chișinău: Editura ASEM, 2014. 437 p. ISBN 978-9975-75-690-7.
4. BEȚIVU, A. *Formarea stilului existențial al adolescenților în contextul crizei valorilor: tz. de doct. în științe ale educației*. Chișinău, 2021. 226 p. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2021/57052/aurelia_betivu_thesis.pdf
5. CIOBANU, L. Formarea continuă a diriginților prin cursuri de perfecționare. In: *Cultura profesională a cadrelor didactice*. Exigențe actuale: Materiale Simp. Șt. Intern., Rep. Moldova, Ch., 16-17 mai, 2013. Chișinău, 2013, pp. 385-389. Disponibil: http://cc.sibimol.bnrm.md/opac/bibliographic_view/499008;jsessionid=5D271AE65D5BAF5926D881115B242DC7
6. COSUMOV, M. Experiența estetică și extraestetică ca proces și produs al educației prin arte pe tot parcursul vieții. In: *Relevanța și calitatea formării universitare: competențe pentru prezent și viitor: Materialele Conferinței științifice internaționale, consacrată celor 75 de ani de la fondarea universității bălțene*. Bălți, 2020, Vol. II, pp. 114-118. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/114-118_28.pdf

7. GAGIM, I. *Educația: paradigma iubirii sau arta de a trăi: Prelegeri publice*. Bălți: Indigou Color, 2023. 124 p. ISBN 978-9975-3596-0-3. Disponibil: <https://moldova1.md/p/5176/-educatia-paradigma-iubirii-sau-arta-de-a-trai--o-noua-carte-semnata-de-ion-gagim>.
8. GAGIM, I. *Teoria și metodologia educației artistice: dimensiuni tradiționale, actuale și de perspectivă*. Bălți: Indigou Color, 2019. 215 p. ISBN 978-9975-3382-2-6. Disponibil: <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/5016/1/Suport%20didactic.pdf>
9. GOLUBIȚCHI S., BUNESCU L. Metodologia studierii poveștilor în clasele primare. În: *Materialele Conferinței Republicane a cadrelor didactice, volumul IV Pedagogie în învățământul preșcolar și primar*. Chișinău: UST, 2021, ISBN 978-9975-76-318-9, p. 233, Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/225-334.pdf
10. HÂNCU, I. Profilul profesorului modern de educație muzicală. In: *Orientări axiologice ale constructivismului în educația modernă. Conferință științifico-practică cu participare internațională*. Chișinău: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2020, pp. 278-280. ISBN 978-9975-76-299-1. p. 278
11. HUBENCO, T. Educația artistico-plastică din perspectivă curriculară. In: *Didactica Pro*. 2015, nr. 2 (90), pp. 10-12. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/10_12_Educatia%20artistico-plastica%20din%20perspectiva%20curriculara.pdf
12. MANEA, E. *Personalitatea cadrului didactic* [online]. [citat 29.12.2020]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/342148257_Personalitatea_cadrului_didactic
13. MIGUËNS, M. Excelență în educație. In: *Raportul seminarului Rețelei europene a consiliilor de educație, Amsterdam, cu sprijinul Comisiei Europene DG Educație și Cultură*. Bruxelles. 2012, pp. 53-54. Disponibil: www.eunec.eu.
14. MORARI, M. Repere în formularea competențelor în domeniul educației artistice. In: *Teoria și metodologia educației artistice: dimensiuni*

- tradiționale, actuale și de perspectivă*. Bălți: Indigou Color, 2019, 215 p. ISBN 978-9975-3382-2-6.
15. MORARI, M. Valorile educației artistice din perspectiva modernizării învățământului general. In: *Materialele conferinței Dimensiuni ale educației artistice. Cercetări comparative și studii în politicile europene privind educația artistică și interculturală*. Iași: Editura Artes, 2013, vol. IX, p. 10. ISBN 978-606-547-102-3.
  16. PANIȘ, A. Etica pedagogică și pedagogia eticii – două entități educaționale. In: *Univers Pedagogic*. 2021, nr. 3 (71), pp. 10-16. ISSN 1811-5470. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/10-16_15.pdf
  17. PAȘCA, E. Formarea inițială și continuă a cadrelor didactice, pentru promovarea excelenței artistice la vârstele timpurii. In: *Anuar științific: muzică, teatru, arte plastice*. 2013, nr. 2 (19), pp. 117-120. ISSN 1857-2251. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Formarea%20initiala%20si%20continua%20a%20cadrelor%20didactice%20pentru%20promovarea%20excelentei%20artistice%20la%2
  18. PÂSLARU, VI. *Principiul pozitiv al educației. Studii și eseuri pedagogice*. Chișinău: Civitas, 2003. 320 p. ISBN 9975-912-08-7.
  19. SAVLUK, H., POLOVINA, O. ș. a. Fostering Artistic Reflection Skills in Student Pre-School Educators Seen as Artistic Competence Development. In: *European Journal of Educationnal Research*. July 2021, vol. 10, Issue 3, pp. 1303 – 1315. ISSN: 2165-8714. Disponibil: <http://www.eu-jer.com/>
  20. SOZANSCHII, L. *Competența profesională a cadrului didactic din domeniul educației artistice // CEEA Ștefan Neaga, 2017*. Disponibil: <https://ceneaga.md/2017/03/13competența-profesională-a-cadrului-didactic-din-domeniul-educației-artistice> (vizitat 25.03.2018)
  21. ȘOVA, T. *Managementul stresului profesional al cadrelor didactice*. Chișinău: Tipografia UPSC, 2014. 277 p. ISBN 978-9975-46-196-2.
  22. ȚAGULEA, I. Importanța desenului pedagogic în educația artistico-plastică a învățătorilor de educație plastică, designeri și arhitecți. In: *Educația lingvistică și literară în contextul dezvoltării valorilor general-*

- umane, 24-25 noiembrie 2017.
 Chișinău, 2017, pp. 314-317. Disponibil:
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/314-317_1.pdf
23. ȚURCAN (BALȚAT), L. *Formarea toleranței pedagogice a cadrelor didactice. Teza de doctor în științe pedagogice*. Chișinău, 2015, 196 p.
 Disponibil:
http://www.cnaa.md/files/theses/2015/22788/lilia_turcanu_thesis.pdf
24. VAN der DUYN SCHOUTEN, Fr. Excelență la nivelul profesorului. In: *Excelență în educație. Raportul seminarului Rețelei europene a consiliilor de educație. Amsterdam, cu sprijinul Comisiei Europene DG Educație și Cultură*. Bruxelles, 2012, p. 37-42.
25. VAN der REST, Ad. Excelență în educație. In: *Raportul seminarului Rețelei europene a consiliilor de educație*. Amsterdam, 2012. pp. 7-8.
 Disponibil: <https://eunec.eu>
26. VRABII, V. Dezvoltarea personală a cadrului didactic – condiție a schimbărilor. In: *Univers Pedagogic*. 2019, nr. 4 (64), pp. 75-80. ISSN 1811-5470. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/91584

Limba străină

27. BAXTER, L. Whats the difference between artistic excellence and artistic vibrancy. In: *Devoted and Disgruntled* [online]. 2016. [citat 20.02.2022].
 Disponibil: <https://www.devotedanddisgruntled.com/blog/whats-the-difference-between-artistic-excellence-and-artistic-vibrancy>
28. COAVOUX, Sa. Compétence artistique, receptionet democratisation. Artistic Competence, Receptionand Démocratization. In: *Marges Revue d'art contemporain 15*. 2012, p. 69-80. ISBN 978-2-84292-354-9.
29. ELLIOT, M. *Thoughts on artistic excellence* [online]. [citat 20.02.2022].
 Disponibil: <https://www.elliottmoore.com/musings/on-artistic-excellence>
30. FORGAN, D. L. Excellence in the arts. In: *Achieving Great Art for Everyone. A strategic framework for the arts*. London, 2010, p. 22. ISBN 978-0-7287-1493-9.
 Disponibil: https://archive-media.museumsassociation.org/14072011-achieving_great_art_for_everyone.pdf
31. VOLMAN, M. Excellence in education: a question of talent and engagement. In: *Excellence in education. Report of the seminar of the*

European Network of Education Councils, Amsterdam, of the European Commission DG Education and Culture. Brussels, 2012, 70 p.
Disponibil:

https://eunec.eu/sites/www.eunec.eu/files/event/attachments/doc_035_report_amsterdam.pdf

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTOAREI LA TEMA TEZEI

Articole în reviste științifice:

32. **POSTOLACHI Iu.** Formarea tactului pedagogic la viitoarele cadre didactice: imperativ al școlii modern. In: *Univers Pedagogic*. 2019, nr. 2 (62), pp. 77-83. ISSN 1811-5470. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/83861
33. **POSTOLACHI, Iu.** Strengthening the Professional Identity of Primary School Teachers through Effective Time Management. In: *Revista Didactica Pro...*, revistă de teorie și practică educațională, 2023, nr. 1(137), pp. 11-14. ISSN 1810-6455. DOI: 10.5281/zenodo.7664659. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/11-14_43.pdf
34. **POSTOLACHI, Iu.** Specificul și nivelurile excelenței artistice ale cadrelor didactice din învățământul primar. In: *Acta et commentationes (Științe ale Educației)*, 2022, nr. 4(30), pp. 175-181. ISSN 1857-0623. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/175-181_17.pdf
35. **POSTOLACHI Iu.** Rolul competențelor manageriale ale cadrelor didactice din învățământul primar. In: *Revista de Științe Socioumane*. 2020, nr. 2 (45). pp. 43-52. ISSN: 2587-330X. Disponibil: http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2413/RevistaSocioumane-2020_N2_p43-52.pdf?sequence=1&isAllowed=y
36. **POSTOLACHI Iu.** Rolul calităților artistice ale cadrului didactic la orele de educație tehnologică. In: *Artă și educație artistică*. 2016, nr. 1 (27), pp. 26-30. ISSN 1857-0445. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/3696/1/Postolachi_calit_artist.pdf
37. **POSTOLACHI Iu.** Caracteristica calităților artistice ale cadrelor didactice la lecțiile de educație tehnologică. In: *Revista Tehnopia*. 2017,

nr. 1 (16), pp. 70-76. ISSN 1857-4904. Disponibil:
http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/3472/1/Postolache_calit_artistic.pdf

Articole în culegeri de lucrări ale conferințelor științifice internaționale

38. **POSTOLACHI Iu.** Creativitatea – factor primordial în valorificarea profilului unui învățător modern. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*. Materialele Conferinței științifico-practice internaționale, Ed. a 3-a, 08 mai 2020. Bălți, 2020, pp. 502-508. ISBN 978-9975-3422-5-4. Disponibil:
http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/4927/1/Postolachi_Conf_ME_2020.pdf
39. **POSTOLACHI Iu.** Folclorul tradițiilor calendaristice: origine și clasificare. In: *Cultura cercetării pedagogice: provocări și tendințe contemporane. Ediția 1*. 2021, vol. 4, pp. 255-265. ISBN: 978-9975-76-345-5; ISBN: 978-9975-76-349-3. Disponibil:
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/255-265_0.pdf
40. **POSTOLACHI Iu.** Formarea competențelor artistice la cadrele didactice din învățământul primar: aspecte teoretice. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*. Materialele conf. șt.-practice intern., Ed. a 2-a, Bălți 27 apr. 2018. Bălți, 2018, pp. 244-247. ISBN 978-9975-3260-0-1. Disponibil:
http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/4178/1/Postolachi_I_competen%5c%a3e_artistice.pdf
41. **POSTOLACHI Iu.** Formarea gustului estetic al elevilor in ciclul primar, un obiectiv al didacticii moderne. In: *Comunicarea interpersonală: Interpretări psihologice și filosofice: lucrările Conferinței Științifice Internaționale „Comunicarea interpersonală – Dimensiuni cognitive și praxiologice ale comunicării”*, Ediția a-XII-a, 14 mai, 2021. Iași: Performantica, 2021, vol. 1. pp. 44-51. ISBN 978-606-685-793-2. Disponibil:
http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/5353/1/Postolachi_gust_estetic.pdf
42. **POSTOLACHI Iu.** Aspecte conceptuale cu referire la competențele artistice ale cadrelor didactice intercalizate în învățământul primar din

perspective diferite. In: *Tradiție și inovare în cercetarea științifică. Ediția a 8-a*. 2018, pp. 268-272. ISBN: 978-9975-50-235-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/268-272_1.pdf

43. **POSTOLACHI Iu.** Impactul competențelor artistice ale cadrelor didactice în contextul standardelor profesionale. In: *Realizarea de sine interpretări psihologice și educative. Lucrările Conferinței Științifice Internaționale „Realizarea de sine din perspectiva educației și creativității”*. Iași: Ars Longa, 2019, p. 206-212. ISBN 978-973-148-313-9, p. 206-2012. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/203-209_9.pdf
44. **POSTOLACHI Iu.** Personalitatea artistică a cadrului didactic - component indispensabilă a culturii pedagogice. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare. Materialele Conf. șt.-pract. intern., ed. 1-a, 27 aprilie 2017, Chișinău*. Bălți, 2017, pp. 201-205. ISBN 978-9975-132-97-8. Disponibil: http://dSPACE.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/3949/1/Postolachi_I_personalitatea_art.pdf

Articole în culegeri de lucrări ale conferințelor științifice naționale

45. **POSTOLACHI Iu.** Semnificații conceptuale ale excelenței artistice în școală. In: *Cercetarea și inovarea educației din perspectiva exigențelor actuale ale pieței muncii. Ediția 1, 30-31 octombrie 2021*. Chișinău: Tipografia UST, 2021, vol. 2, pp. 71-75. ISBN 978-9975-76-368-4. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/71-75_34.pdf
46. **POSTOLACHI Iu.** Specificul formării competențelor de comunicare didactică la viitorii studenți ai specialităților pedagogice: accente inovatoare. In: *Analele științifice ale doctoranzilor și postdoctoranzilor. Probleme actuale ale științelor umanistice*. Volumul XVII. Partea I, Universitatea Pedagogică „Ion Creangă”. Chișinău, 2018, pp. 215-225. ISBN 978-9975-46-393-5. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/215-225_2.pdf

Note de curs

47. **POSTOLACHI, Iu.** *Excelența artistică a cadrelor didactice*. Note de curs. Bălți: Indigou Color, 2022. 178 p. ISBN 978-9975-3465-8-0.

ADNOTARE
POSTOLACHI Iulia

**„Metodologia formării excelenței artistice a cadrelor didactice
din învățământul primar, Chișinău, 2023**

Structura tezei include: introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 275 de surse, adnotare (română, rusă, engleză), concepte-cheie, lista abrevierilor, 145 pagini de text de bază, 32 de tabele, 33 figuri, 14 anexe. **Publicații la tema tezei:** 16 lucrări științifice.

Concepte-cheie: excelență artistică, competențe artistice, artistism, valori ale excelenței artistice. **Domeniul de studiu:** Teoria generală a educației.

Scopul cercetării: conceptualizarea teoretică a excelenței artistice, elaborarea și validarea experimentală a *Tehnologiei de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar*.

Obiectivele cercetării: stabilirea fundamentelor epistemologice ale excelenței artistice din perspectiva competențelor artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice; elucidarea specificului formării excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar; conceptualizarea științifică a Modelului teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice; elaborarea și validarea experimentală a Tehnologiei de formare a excelenței artistice în contextul pregătirii profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar; descrierea etapizată a dinamicii formării excelenței artistice a cadrelor didactice; formularea concluziilor științifice privind formarea excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar.

Noutatea și originalitatea științifică ale cercetării rezidă în: stabilirea fundamentelor epistemologice ale excelenței artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice; sistematizarea conținutului ideatic relevanța excelenței artistice în contextul standardelor profesionale; conceptualizarea științifică a Modelului teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice. Rezultatele obținute în cercetarea teoretico-aplicativă au contribuit la soluționarea problemei științifice importante ce rezidă în elaborarea și implementarea în practica educației elevilor mici a *Tehnologiei de formare a excelenței artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar*.

Rezultate obținute ce contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante în cercetare vizează: fundamentele epistemologice privind excelența artistică și competențele artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice; specificul formării excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar; Modelul teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice; Tehnologia de formare a excelenței artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar; concluzii științifice privind formarea excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar.

Semnificația teoretică a cercetării este susținută de descrierea excelenței artistice în termeni de competențe artistice specifice profesiei didactice; clarificarea semnificației termenilor specifici cercetării; precizarea factorilor determinativi ai formării excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar; argumentarea științifică a relevanței și a necesității formării excelenței artistice din perspectiva standardelor profesionale pentru profesia didactică; crearea noilor cunoștințe în domeniul Pedagogiei universitare prin definirea și extinderea semnificației noțiunii de excelență artistică a cadrelor didactice, a profilului artistic al cadrelor didactice; identificarea valorilor excelenței artistice și formularea concluziilor științifice privind formarea excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar.

Valoarea aplicativă a cercetării este reprezentată de contribuția teoretico-praxiologică la dezvoltarea curriculumului pedagogic universitar prin integrarea conținuturilor specifice formării excelenței artistice; dezvoltarea curriculumului universitar prin includerea disciplinei *Abilități artistice a pedagogului* pentru specialitățile *Pedagogie în învățământul primar* și *Pedagogie prescolară* în contextul standardelor profesionale; elucidarea nivelurilor și a specificului de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar; elaborarea și validarea experimentală a Tehnologiei de formare a excelenței artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar, descrierea etapizată a dinamicii formării excelenței artistice a cadrelor didactice, elucidarea experiențelor formării excelenței artistice, în general, și a culturii profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar, delimitarea bunelor experiențe ce pot fi valorificate pentru formarea culturii profesionale a cadrelor didactice. Rezultatele experimentale și concluziile cercetării pot fi utilizate în reconsiderarea concepțiilor existente cu privire la sistemul de formare profesională a cadrelor didactice.

Implementarea rezultatelor științifice a fost realizată prin conceptualizarea și validarea experimentală a Modelului teoretic al excelenței artistice și a Tehnologiei de formare a excelenței artistice în contextul pregătirii profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar la Universitatea de Stat Alecu Russo” din Bălți.

ANNOTATION POSTOLACHI Iulia

„Methodology of training the artistic excellence of primary school teachers”, Chisinau, 2023

The structure of the thesis includes: introduction, 3 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography from 275 of sources, annotation (Romanian, English), key concepts, list of abbreviations, 145 basic text pages, 32 of tables, 33 figures, 14 appendices.

Publications on the topic of the thesis: 16 scientific works. **Key concepts:** artistic excellence, artistic skills, artistry, indicators, descriptors and values of artistic excellence. **Field of study:** General theory of education.

The purpose of the research: the theoretical conceptualization of artistic excellence, the development and experimental validation of the Technology of training artistic excellence of primary school teachers.

Research objectives: establishing the epistemological foundations of artistic excellence and artistic skills in the context of the professional training of teachers; elucidating the specifics of the artistic excellence training of primary school teachers; the scientific conceptualization of the theoretical model of the artistic excellence of teachers; the development and experimental validation of the Technology of training artistic excellence in the context of the professional training of primary school teachers; the step-by-step description of the dynamics of the formation of the artistic excellence of teachers; formulating scientific conclusions regarding the formation of artistic excellence of primary school teachers.

The novelty and scientific originality of the research reside in: establishing the epistemological foundations of artistic excellence in the context of the professional training of teachers; the systematization of the ideational content, the relevance of artistic skills in the context of professional standards; the scientific conceptualization of the theoretical model of artistic excellence of teaching staff. The results obtained in the theoretical-applied research contributed to the solution of the important scientific problem that resides in the development and implementation in the practice of the education of young students of the *Technology of training artistic excellence in the context of the professional training of teaching staff*, a fact that contributed to the promotion of artistic excellence in the environment educational from primary education.

Results obtained that contribute to the solution of an important scientific problem in research aim at: the epistemological foundations regarding artistic excellence and artistic skills in the context of the professional training of teachers; the specifics of the artistic excellence training of primary school teachers; The theoretical model of the artistic excellence of teachers; The training technology of artistic excellence in the context of the professional training of primary school teachers; scientific conclusions regarding the formation of artistic excellence of primary school teachers.

Theoretical significance of the research is supported by the identification of artistic excellence specific to the teaching profession; clarifying the meaning of terms specific to artistic pedagogy; specifying the determining factors of the formation of artistic excellence of primary school teachers; the scientific argumentation of the relevance and necessity of the formation of artistic skills from the perspective of professional standards for the teaching profession; creating new knowledge in the field of University Pedagogy by defining and expanding the meaning of the notion of artistic excellence of teaching staff, of the artistic profile of teaching staff; the development of values, indicators, descriptors and evaluation criteria of artistic excellence and the formulation of scientific conclusions regarding the formation of artistic skills of primary school teachers. **Value of the research** is represented by the theoretical-praxiological contribution to the development of the university pedagogical curriculum by integrating the disciplines specific to artistic pedagogy; the development of the university curriculum by including the discipline Artistic skills of the pedagogue for the specialties Pedagogy in primary education and Preschool Pedagogy in the context of professional standards; the elucidation of the levels and specifics of the training of the artistic skills of primary school teachers, the elaboration and experimental validation of the Technology of training artistic excellence in the context of the professional training of primary school teachers, the step-by-step description of the dynamics of the training of the artistic skills of teachers, the elucidation of the experiences of the formation of artistic excellence, in general, and of the professional culture of primary school teachers, the delimitation of the good experiences that can be exploited for the formation of the professional culture of the teachers. Experimental results and research conclusions can be used in reconsidering existing conceptions regarding the system of professional training of teachers.

Implementation of the scientific results was achieved through the conceptualization and experimental validation of the Theoretical Model of artistic excellence and the Technology of training artistic excellence in the context of the professional training of primary school teachers at the „Alecu Russo State University” from Bălți.

POSTOLACHI Iulia

**„METODOLOGIA FORMĂRII EXCELENȚEI ARTISTICE
A CADRELOR DIDACTICE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR”, Chișinău,
2023**

Specialitatea 531.01 – Teoria generală a educației

**REZUMATUL
tezei de doctor în științe ale educației**

Aprobat spre tipar 4.03.2023

Formatul hârtiei 60 x 84 1/16

Hârtie ofset. Tipar ofset

Tiraj: 50 ex.

Coli de tipar: 2.0

Tipografia UPSC, str. I. Creangă, 1
Chișinău, MD-2069